

เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญของประชาชน

นายทวิศ ศรีเกตุ

วิทยาการปฏิบัติการ

ผู้เรียบเรียง

บทนำ

การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นองค์ประกอบของการขับเคลื่อนความเป็นประชาธิปไตย ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนและส่งเสริมธรรมาภิบาล ตลอดจนการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร โดยที่ผู้บริหารจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการป้องกันนักการเมืองจากการกำหนดนโยบายที่ไม่เหมาะสมกับสังคมนั้น ๆ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าเสียงของประชาชนจะมีคนรับฟังความต้องการที่จะได้รับการตอบสนอง

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ หมวด ๗ ให้อำนาจแก่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง โดยได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยได้มากขึ้นและง่ายขึ้น

การปกครองระบอบประชาธิปไตย หมายถึง “การปกครองโดยประชาชน” ซึ่งประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น แห่งสหรัฐอเมริกาได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยไว้ว่า “เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” หมายถึงเป็นการปกครองที่ถือปวงชนเป็นใหญ่ในระบอบนี้ รัฐหรือผู้ปกครองจะต้องส่งเสริมคุ้มครอง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และประกันเสรีภาพในด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวางซึ่งที่ผ่านมารัฐบาลก็ได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนเป็นรากฐานที่สำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง ที่ผ่านมามาประเทศไทยได้มีความพยายามที่จะส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองมาโดยตลอด แต่ก็ยังไม่ปรากฏว่ามีการกำหนดนโยบายอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมมากนัก จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ได้มีบทบัญญัติรับรองเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน โดยได้วางกรอบให้รัฐต้องมีนโยบายพื้นฐานในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น รัฐจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ต้องสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมืองและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รวมไปถึงการส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าว ไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการ สื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบ ไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจการลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เป็นการสร้างฉันทามติ และทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งช่วยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าในกรณีที่ยุติธรรม ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรมและช่วยให้ทราบความห่วงกังวลของประชาชน อีกทั้งเป็นไปตาม เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ และสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งวางแนวทางการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ยึดตามแนวทางและแก้ไขจุดอ่อนของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ในการพัฒนาประเทศและได้รับประโยชน์จากรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อคุ้มครอง ส่งเสริม ขยายสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชน ลดการผูกขาดอำนาจรัฐ และเพิ่มอำนาจประชาชน การเมืองมีความโปร่งใส มีคุณธรรม และจริยธรรม

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ถือเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ระบอบประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจต่อการเมืองการปกครอง ของประเทศ และที่สำคัญการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และควบคุมการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และเจ้าหน้าที่ภาครัฐได้เป็นอย่างดี

การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังเป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญ คือ เป็นการพัฒนา ระบอบการเมืองประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ทั้งนี้ เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่ง ในระบอบประชาธิปไตย สังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ พิจารณาได้จากระดับการมีส่วนร่วม ทางการเมือง โดยระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ แสดงว่าสังคมนั้นมีความเป็นประชาธิปไตยต่ำ และถ้าระดับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง แสดงว่าสังคมนั้นมีการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยสูง อีกทั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวบ่งบอกถึงอุดมการณ์ เจตคติทางการเมืองของประชาชนในประเทศได้อีกด้วย และรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังได้เพิ่มอำนาจให้กับประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ในการปกครอง ส่วนท้องถิ่น เป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจลงไปในระดับท้องถิ่น โดยให้ประชาชนในพื้นที่ดูแลและตรวจสอบ การใช้อำนาจของผู้บริหารส่วนท้องถิ่นได้อีกด้วย นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ หมวด ๗ ได้เพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับประชาชนไว้อีกประการหนึ่ง คือ การให้สิทธิประชาชน ๕๐,๐๐๐ คน เข้าชื่อเพื่อเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งนับเป็นหลักการใหม่ที่เกิดขึ้นครั้งแรก ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ที่จะเสริมสร้างบทบาทของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มีดังต่อไปนี้

๑. ตามมาตรา ๑๖๓ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ (การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย)

๒. ตามมาตรา ๑๖๔ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภากอดถอนบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง (นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครอง หรืออัยการสูงสุด รวมถึง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินและกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการหรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง) ด้วยเหตุมีพฤติการณ์ ร่ำรวยผิดปกติ

- ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่
- ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ
- ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม
- ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมอย่างรุนแรง

ตามมาตรฐานจริยธรรมอย่างรุนแรง

๓. ตามมาตรา ๑๖๕ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งย่อมมีสิทธิออกเสียงประชามติ เห็นชอบ หรือไม่เห็นชอบในกิจการตามที่จัดให้มีการออกเสียงประชามติ แบ่งเป็นกรณีดังต่อไปนี้

- กรณีที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน
- กรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้มีการออกเสียงประชามติ

การแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน

กระบวนมีส่วนร่วมของประชาชนอันได้แก่ การมีโอกาส มีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ แสดงทัศนะ เสนอปัญหา/ ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิด หาแนวทาง ร่วมกันแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจนั้น สามารถแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนออกได้เป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๑. ระดับการให้ข้อมูล เป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นการสื่อสารทางเดียว แต่เป็นระดับที่สำคัญ เพราะเป็นการเริ่มต้นที่ส่วนราชการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการอื่น ๆ ต่อไป

๒. ระดับการปรึกษาหารือ เป็นการรับฟังความคิดเห็น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น บอกข้อปัญหา และข้อเสนอแนะต่าง ๆ กับส่วนราชการ

๓. ระดับการเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้อง ในกระบวนการกำหนดนโยบาย การวางแผนงาน/โครงการ การมีส่วนร่วมในระดับนี้ อาจดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการที่มีตัวแทนภาคประชาชนเข้ามาร่วม

๔. ระดับการร่วมมือ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในบทบาทหรือฐานะหุ้นส่วน หรือภาคีในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ

๕. ระดับการเสริมอำนาจประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นระดับของการมอบอำนาจการตัดสินใจให้ประชาชนเป็นผู้กำหนด

อุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชน

อุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับประเทศไทยในปัจจุบัน ได้แก่ การที่ประชาชนยังไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ตามวัตถุประสงค์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งมีข้อความบัญญัติไว้ถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในหลายมาตรา อาทิ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับคลื่นความถี่อันเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติ เพื่อประโยชน์สาธารณะตามมาตรา ๔๕ และ ๔๗ ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลและสื่อมวลชน ไม่เพียงแต่ห้ามปิดกิจการสื่อมวลชนเท่านั้น ยังห้ามแทรกแซงสื่อมวลชนในการเสนอข่าวสารและหากมีการดำเนินการดังกล่าว ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมก็ถือเป็นการจงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบตามมาตรา ๔๖ รวมทั้งมาตรา ๔๘ ยังกำหนดข้อห้ามผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการสื่อสารมวลชนด้วย เพื่อป้องกันการใช้สื่อมวลชนเพื่อประโยชน์ของตนเอง และกรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้บุคคลมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการการปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน ตามมาตรา ๕๘ ซึ่งปัจจุบันรัฐยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าวมากเท่าที่ควรนอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ยังบัญญัติถึงการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนตามมาตรา ๖๖ และมาตรา ๖๗ เกี่ยวกับการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติ โดยจะต้องจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และผู้มีส่วนได้เสียก่อน หากไม่ดำเนินการชุมชนมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิชุมชนไว้ หรือการส่งเสริมให้องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกิจการของท้องถิ่นได้เอง ตามแนวนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน การมีส่วนร่วมในแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรมของภาครัฐ ตามมาตรา ๘๐ การมีส่วนร่วมในการดำเนินตามแนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภาครัฐ ตามมาตรา ๘๕ เป็นต้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ยังกำหนดแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งด้านการวางแผน การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การเมือง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ กิจกรรมสาธารณะ การศึกษา โดยสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ทั้งหญิงและชายตามมาตรา ๘๗ ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ ภาครัฐจึงควรส่งเสริมปฏิบัติหน้าที่ตามแนวนโยบายที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ วางแนวทางไว้ ไม่ว่าจะในระดับท้องถิ่นหรือในระดับชาติให้เป็นไปตามประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งต้องให้ประชาชนหรือกลุ่มคนส่วนใหญ่มีโอกาสต่อกิจกรรมของส่วนรวมอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะในกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ ความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองนั้นอาจถูกจำกัดเนื่องด้วยปัจจัยในหลาย ๆ ด้าน เช่น

๑. ภาระต้นทุนของประชาชน เช่น การเข้าชื่อเสนอกฎหมายต่าง ๆ ของประชาชนที่ผ่านมาประชาชนกลุ่มนั้น ๆ จะต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเอง แต่ปัจจุบันภายหลังการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมายได้กำหนดให้รัฐช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินการของภาคประชาชน หากได้รับการร้องขอ ทั้งในเรื่องค่าใช้จ่ายจากกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง และการยกร่างกฎหมายจากหน่วยงานของรัฐ นอกจากนี้ กระบวนการที่ซับซ้อนยุ่งยากและมีเงื่อนไขมากมายหลายประเด็น เช่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๖๓ ที่บัญญัติให้การเข้าชื่อเสนอกฎหมายของประชาชนจะต้องเป็นการเข้าชื่อของผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ ชื่อ โดยในกระบวนการล่ายชื่อให้ครบก็เป็นสิ่งที่ยากลำบากและล้วนแต่มีต้นทุนค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น ดังนั้น หากภาครัฐไม่มีการสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง การมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องดังกล่าวก็ไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง ประการต่อมาคือ ในการเข้าชื่อเสนอกฎหมายของประชาชนนั้น ร่างกฎหมายดังกล่าว รัฐควรนำเข้ามาพิจารณาโดยเร็วไม่ชักช้า

๒. การเปิดประเด็นที่น่าสนใจในทางการเมืองที่แสดงให้เห็นถึงสภาพข้อเท็จจริงในการบริหารประเทศของรัฐบาลในด้านต่าง ๆ ประชาชนมักจะถูกคุกคาม ข่มขู่ จากผู้มีอำนาจ ก่อให้เกิดความเสี่ยง ทั้งในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ชื่อเสียง และความน่าเชื่อถือ ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้การใช้สิทธิของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองอ่อนแอลง ดังนั้น เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนสามารถเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง รัฐธรรมนูญควรมีการออกแบบให้มีการคุ้มครองประชาชนในกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย อาทิเช่น วางหลักให้เจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องร้องประชาชนได้ยากขึ้นและให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีภาระการพิสูจน์ในเรื่องดังกล่าว

๓. ความสัมพันธ์ทางอำนาจต่าง ๆ อาทิเช่น ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองกับภาคประชาชนนั้นไม่ค่อยมีความสัมพันธ์ทางอำนาจใด ๆ กันมากนัก กล่าวคือ ความเท่าเทียมกันในการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองของภาคประชาชนกับผู้มีอำนาจทางสังคมการเมืองนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากข้อเท็จจริงในปัจจุบันที่พบว่า ผู้มีอำนาจทางสังคมการเมือง สามารถที่จะเข้าไปมีบทบาทในนโยบายต่าง ๆ ของรัฐได้ง่ายกว่ากลุ่มประชาชนทั่วไป ทำให้นโยบายของรัฐต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมักจะตอบสนองต่อประโยชน์ของกลุ่มบุคคลผู้มีอำนาจดังกล่าวมากกว่าที่จะเอื้อประโยชน์ให้แก่ภาคประชาชนโดยทั่วไปซึ่งเป็นบุคคลกลุ่มใหญ่ของประเทศ ดังนั้น เพื่อให้นโยบายต่าง ๆ ของรัฐเป็นไปในทิศทางที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ภาคประชาชนอย่างแท้จริง รัฐธรรมนูญควรบัญญัติมาตรการหรือหลักเกณฑ์ให้ภาคประชาชนเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือการออกกฎหมายต่าง ๆ ในอัตราส่วนที่ชัดเจนแน่นอน

การตื่นตัวที่จะให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองนั้น เริ่มมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่ในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวก็ได้บัญญัติไว้ชัดเจนถึงบทบาทของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ ดังจะเห็นตัวอย่างได้ในหมวดที่ ๕ เรื่องแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐนั้น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้เป็นเพียงแนวทางปฏิบัติด้านต่าง ๆ ให้รัฐเท่านั้น มิได้บัญญัติไว้ชัดเจนให้รัฐต้องดำเนินการอย่างเคร่งครัด ดังนั้น ในรัฐธรรมนูญฉบับต่อมาก็คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงได้พยายามที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ มากขึ้น เช่น การส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ การส่งเสริมและ

สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน

บทสรุป

กล่าวโดยสรุป ระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ทักท้วง และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน นอกจากนี้ ยังจะเป็นการช่วยให้การตัดสินใจของผู้เสนอโครงการหรือรัฐบาลมีความรอบคอบ และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้นแล้ว อีกทั้งยังเป็นการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลให้มีความโปร่งใส ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน และมีความรับผิดชอบต่อหรือสามารถตอบคำถามของประชาชนได้อีกด้วย ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นอีกด้วย ประชาชนอาจเริ่มต้นจากการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ภาครัฐ การที่ภาครัฐรับฟังความคิดเห็นในข้อมูลข้อเท็จจริง เพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐในทุกขั้นตอน และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเสริมอำนาจแก่ประชาชนในการเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ทั้งนี้ ภาครัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องหรือองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบต้องมีความเป็นอิสระ เข้มแข็ง และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบอำนาจรัฐ ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมืองและจัดให้มีกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชนในพื้นที่ ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชน ที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดไว้

บรรณานุกรม

วิกิพีเดีย, “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม”

สิตาวีร์ อีร์วิรุพห์, บทความวิทยุ เรื่อง รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน,
๖ พฤษภาคม ๒๕๕๒

อนุรักษ์ นิยมเวช, บทความเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน, กันยายน ๒๕๕๔

www.md.go.th/kpi5/md_kpi.htm, โครงการการมีส่วนร่วมของประชาชน

www.thaienews.blogspot.com/2014/01/blog-post_1742.html, ข้อแตกต่าง พ.ร.บ. ความมั่นคง
กับ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

www2.ect.go.th/about.php?Province=nakhonnayok&SiteMenuID=5610,
“การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย”, สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
ประจำจังหวัดนครนายก